

2019-04-20 Christer Nilsson

Prejudikat – Utmätning av andel i dödsbo - denuntiation

Ett arvsavstående har inte ansetts hindra utmätning för den avstående arvingens skuld av hans andel i dödsboet, då boet inte underrättats om avståendet. Även fråga om denuntiationskravets innebörd.

Juristguiden har också i en artikel behandlat denna rättsfråga – se under menyn Artiklar och kategori, Arv eller Utmätning.

Rättskällor

4 kap. 17 § utsökningsbalken (1981:774)

NJA 1993 s. 34 (Högsta domstolen)

Läs domen i sin helhet – se nedan.

Högsta Domstolen

NJÄ 1993 s. 34 (NJÄ 1993:8)

Målnummer: Ö1118-91 Avdelning:
Domsnummer: SÖ90-93
Avgörandedatum: 1993-02-17
Rubrik: Ett arvsavstående har inte ansetts hindra utmätning för den avstående arvingens skuld av hans andel i dödsboet, då boet inte underrättats om avståendet. Dessutom fråga om denuntiationskravets innebörd.
Lagrum: 4 kap. 17 § utsökningsbalken (1981:774)
Rättsfall: NJÄ 1972 s. 512

REFERAT

(Jfr 1972 s 512)

I dom d 5 febr 1985 förpliktade Svegs TR A-M.L. att utge skadestånd till Jämtlands läns sparbank med 837 641 kr jämte ränta och ersättning för rättegångskostnader.

A.M.J. avled d 15 juli 1990 och efterlämnade som dödsbodelägare döttrarna A-M.L., K.J. och E.J..

Folksam, till vilket bolag sparbanken överlätit 827 707 kr av sin fordran hos A-M.L., ansökte hos kronofogdemyndigheten i Jämtlands län, Östersundskontoret, om utmätning för uttagande av ett belopp om 737 000 kr och återropade därvid domen som exekutionstitel.

Kronofogdemyndigheten verkställde utmätning d 26 sept 1990. Härvid utmättes A-M.L:s andel, 1/3 i boet efter modern.

Bouppteckning efter A.M.J. förrättades d 27 sept 1990 av I.H. och B-L.H.. Vid förrättningen var samtliga dödsbodelägare närvarande. Enligt anteckning i bouppteckningen företeddes "arvsavstående i form av ett intyg från A-M.L. till förmån för E.J.". Handlingen är dagtecknad d 6 juli 1986.

Bouppteckningen inregistrerades vid Svegs TR d 30 jan 1991.

Kronofogdemyndigheten hävde enligt beslut d 28 nov 1990 utmätningen jämlikt 4 kap 33 § UB.

För uttagande av Folksams fordran hos A-M.L. verkställde kronofogdemyndigheten ånyo utmätning d 28 febr 1991. Härvid utmättes åter A-M.L:s andel, 1/3, i dödsboet efter modern. Andelen åsattes ett värde av ca 90 000 kr. Vidare verkställde kronofogdemyndigheten samma dag utmätning av andelen för uttagande av det allmännas fordran på A-M.L. för påford skatt m m å 31 900 kr.

A-M.L. anförde besvär i HovR:n för Nedre Norrland och yrkade att utmätningarna skulle undanröjas. Till stöd för sin talan anförde hon: Grund för besvären är att den utmäta egendomen inte tillhör henne. Egendomen utgör en del av dödsboet efter hennes moder. Hon har redan d 24 sept 1990 och före bouppteckningen d 27 sept 1990 gjort ett arvsavstående. - Utan vetskap om avståendet gjordes en utmätning d 26 sept 1990 av andelen i dödsboet. Efter information därom återkallade kronofogdemyndigheten utmätningen d 28 nov 1990.

A-M.L. ingav en av henne underskriven d 24 sept 1990 dagtecknad handling, betecknad Arvsavstående, av innehåll att hon avstår från hela sitt arv efter sin mor, A.M.J.. - Av ett av A-M.L. bifogat utdrag från TR:ns bouppteckningsstege avseende bouppteckningen efter A.M.J. framgick, att TR:n, som inte tillerkände den vid bouppteckningen företedda handlingen som rubricerats som intyg

rättslig verkan, beräknat A-M.L:s arvslott till 92 647 kr.

Kronofogdemyndigheten anförde i yttrande: Det ursprungliga "intyget" d 6 juli 1986 med en viljeförklaring från A-M.L:s sida om att "inga anspråk" finns, har bedömts sakna rättslig verkan. Vid bouppteckningen har A-M.L. antecknats som delägare i boet. Vid bouppteckningen har endast företets "intyget" från juli 1986, däremot inte det arvsavstående, som är dagtecknat d 24 sept 1990. Något arvsavstående har sålunda inte företetts för delägare och bouppteckningsförrättare senast vid förrättningen d 27 sept 1990. Arvsavståndet har i efterhand ingivits till Svegs TR.

A-M.L. anförde vidare: Hon besökte sitt ombud E.N. d 24 sept 1990. Hon skrev efter ombudets diktamen handlingen om arvsavstående. Vid bouppteckningen lämnade systemen E.J. fram den handling, som är dagtecknad d 6 juli 1986 och som enligt sin lydelse gällde till förmån för henne. A-M.L. tog kontakt med TR:n i avståendefrågan. Hon fick uppgiften att hon kunde sända handlingen direkt till TR:n. Hon gjorde så senast dagen efter bouppteckningen d 27 sept 1990. Oavsett huruvida utmätningen d 26 sept 1990 skulle ha ansetts utgöra hinder för arvsavståndet hävdades emellertid utmätningen. Därefter förelåg inte längre grund för att bortse från det faktiska arvsavståndet, som vidarebefordrats till TR:n. A-M.L. tillträdde aldrig arvet, något som i sammanhanget torde vara det enda relevanta. Hon fick inte tillfälle att vid bouppteckningen lämna arvsavståndet, trots att hon haft handlingen med sig. Eftersom A-M.L. vid kontakten med TR:n fått beskedet att hon kunde sända handlingen direkt dit, brydde hon sig inte om eller hade inte förstånd att begära att I.H. skulle anmärka förhållandet på bouppteckningen, innan den sändes till TR:n.

Riksskatteverket anförde: Klaganden hävdar numera som grund för undanröjande av utmätningens beslut att egendomen inte längre tillhör henne på grund av arvsavståndet d 24 sept 1990. Enligt Riksskatteverkets mening har arvsavståndet inte vunnit sakrättsligt skydd eftersom korrekt denuntiation inte har gjorts (jfr NJA 1972 s 512 och Walin, Separationsrätt 1975 s 41 f). Klaganden företedde aldrig handlingen vid bouppteckningen utan skickade endast in den till TR:n. Dödsboet underrättades aldrig om arvsavståndet.

Folksam anförde: Handlingen daterad d 6 juli 1986 och betecknad intyg är ej giltig som arvsavstående enligt 17 kap 1 § ÄB. Arvsavståndet från A-M.L. daterat d 24 sept 1990 har inte företetts vid bouppteckningen och underrättelse har aldrig lämnats dödsboet. Enligt Folksams mening kan varken "intyget" eller arvsavståndet medföra hinder för utmätningen.

A-M.L. anförde till ytterligare utveckling av sin besvärstalan: Hon har dagen efter bouppteckningen och i vart fall långt före den aktuella utmätningen till I.H. översänt det giltiga arvsavståndet. Att denne hade hand om dödsboudredningen var bekant för alla berörda och sålunda även samtliga arvingar. A-M.L. har sålunda meddelat sin vilja till arvsavstående till den som på alla berördas vägnar handhade avvecklingen av dödsboet.

HovR:n (hovrättslagmannen Hegrelius Jonsson, hovrättsrådet Berg och f d lagmannen Åkebring, referent) anförde i beslut d 11 juni 1991:

Skäl. A-M.L. har i en d 24 sept 1990 dagtecknad handling förklarat att hon avstår från hela sitt arv efter sin moder.

Vid bouppteckningsförrättningen d 27 sept 1990 har A-M.L., som varit personligen närvarande, emellertid icke, såvitt utredningen ger vid handen, företett handlingen, som innehållit hennes arvsavstående, eller överhuvudtaget gjort någon invändning om att andelen i dödsboet ej tillhörde henne. Ej heller eljest har A-M.L. visat att dödsboet före utmätningen d 28 febr 1991 erhållit underrättelse om hennes arvsavstående.

Vid angivna förhållanden utgör arvsavståndet ej hinder mot att andelen utmäts för A-M.L:s gäld.

På grund härav och då A-M.L. inte gjort gällande att annat hinder för de företagna utmätningarna förelegat skall besvären lämnas utan bifall.

HovR:ns avgörande. HovR:n lämnar besvären utan bifall.

A-M.L. (ombud advokaten S.S.) anförde besvär och yrkade att HD med ändring

av HovR:ns beslut skulle undanröja utmättningsbeslutet d 28 febr 1991.

Riksskatteverket och Folksam bestred ändringsyrkandet.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, RevSkr Bergendal, föreslog i betänkande att HD skulle meddela följande beslut: Skäl. A-M.L. har anfört att det av henne åberopade arvsavståendet har upprättats d 24 sept 1990 och att det har överlämnats till bouppteckningsförrättaren, som emellertid försummat att anteckna det i bouppteckningen. Hon har anfört att avståendet är rättsligt giltigt och fanns tillgängligt vid TR:n före registreringen av bouppteckningen.

Riksskatteverket och Folksam har intagit samma ståndpunkter som i HovR:n.

Överlåtelse av en dödsboandel genom köp har ansetts få sakrättslig verkan först då dödsboet genom förordnad testamentsexekutor och bouppteckningsman underrättats om överlåtelsen (NJA 1972 s 512). De skäl - främst intresset av att undvika skentransaktioner till men för överlåtarens borgenärer - som talar för att krav på denuntiatio sålunda uppställts gör sig inte mindre starkt gällande i fall som det förevarande, där dödsboet förvaltas av delägarna gemensamt och där överlåtelsen skett genom arvsavstående. Det bör därför krävas att dödsboet denuntieras om ett arvsavstående genom att de delägare som inte själva deltagit i transaktionen delges underrättelse om den (jfr NJA 1975 C 156). Först därefter utgör avståendet hinder mot att dödsboandelen tas i anspråk för överlåtarens gäld.

A-M.L. har inte visat att dödsboet före utmätningen d 28 febr 1991 erhållit underrättelse om det d 24 sept 1990 daterade arvsavståendet. Besvären skall därför lämnas utan bifall.

HD:s avgörande. HD lämnar besvären utan bifall.

HD (JustR:n Heuman, Gad, Munck och Lennander, referent) fattade följande slutliga beslut:

Skäl. I målet föreligger två handlingar av innebörd att A-M.L. avstår från sitt arv efter modern. Enligt den första handlingen, som är rubricerad 'Intyg' och upprättad fyra år före moderns bortgång, skall avståendet gälla till förmån för A-M.L:s syster E.J.. Intyget företeddes vid bouppteckningsförrättningen, där samtliga dödsbodelägare var närvarande, och anmärktes i bouppteckningen. Såsom TR:n funnit i registreringsärendet får intyget anses sakna rättslig verkan. Den andra handlingen, vilken är den som A-M.L. åberopat, är daterad d 24 sept 1990 och innehåller ett blankt arvsavstående. Såsom detta arvsavstående är formulerat övergår rätten till arv på A-M.L:s arvingar och stannar således inom hennes egen familj. För systemens del innebär däremot avståendet inga fördelar.

A-M.L. har vidhållit de uppgifter hon lämnat i HovR:n och anfört bl a: Vid bouppteckningsförrättningen medförde hon den arvsavståendehandling hon upprättat d 24 sept 1990. Hon fick emellertid inte tillfälle att lämna fram den. Dagen efter bouppteckningsförrättningen tog hon kontakt med såväl TR:n som bouppteckningsförrättaren, varefter hon översände arvsavståendehandlingen per post. På grund av slarv från bouppteckningsförrättarens sida intogs avståendet emellertid inte i bouppteckningen, vilket hon inte observerade då hon undertecknade denna. Arvsavståendehandlingen har i vart fall inkommit till TR:n före det att bouppteckningen registrerades.

Riksskatteverket och Folksam har, liksom i HovR:n, intagit ståndpunkten att arvsavståendet inte är sakrättsligt verksamt, eftersom dödsboet inte denuntierats.

Sedan arvlåtaren avlidit betraktas arvinges rätt till arv som en vanlig förmögenhetsrättslig tillgång. I förhållande till arvingens konkursborgenärer behandlas avståendet på samma sätt som gåva. (Se t ex SOU 1970: 75 s 112 f, 142. Jfr också NJA 1983 s 791.) Även i förhållande till arvingens utmättningsborgenärer är avståendet principiellt att jämställa med en benefik överlåtelse av en dödsboandel. För att avståendet skall erhålla skydd mot utmättningsborgenärerna innan arvskitte har verkställts krävs därför, att den avstående arvingen underrättar dödsboet om arvsavståendet. (Jfr NJA 1972 s

512 och 3 § lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva.)

Då ett dödsbo inte är avträtt till förvaltning av boutredningsman och inte heller någon testamentsexekutor finns skall i enlighet med det anförda underrättelse om avstående lämnas till de övriga dödsbodelägarna eller åtminstone till den som sitter i boet. Det kan emellertid, av praktiska skäl, härvid vara tillräckligt att arvingen anmäler sitt arvsavstående vid bouppteckningsförrättningen, även om samtliga dödsbodelägare inte är närvarande, under förutsättning att avstående också anmärks i bouppteckningen.

De åtgärder A-M.L., såvitt framgår av utredningen, vidtagit har inte inneburit att dödsboet denuntierats om arvsavstående. Såsom HovR:n funnit har arvsavstående således inte blivit gällande gentemot hennes borgenärer före utmätningen d 28 febr 1991. Besvären skall därför lämnas utan bifall.

HD:s avgörande. HD lämnar besvären utan bifall.

JustR Lars K Beckman var av skiljaktig mening beträffande motiveringen och anförde: I målet föreligger - - - se HD:s beslut - - - vissa utfästelser om gåva.)

I förevarande fall var dödsboet inte avträtt till förvaltning av boutredningsman och det fanns inte heller någon testamentsexekutor. I sådant fall skall underrättelse om avstående lämnas till de övriga dödsbodelägarna (jfr 18 kap 1 § ÄB).

Vid bouppteckningsförrättningen var samtliga dödsbodelägare närvarande. Arvsavstående företeddes emellertid inte vid förrättningen och det gjordes inte någon anteckning i bouppteckningen om avstående. Däremot sändes avståendehandlingen in till TR:n och den fogades som bilaga till bouppteckningsprotokollet vid registrering av bouppteckningen.

Vad som sålunda förekommit kan inte anses innebära att övriga dödsbodelägare underrättats om arvsavstående. Som HovR:n funnit har arvsavstående alltså inte blivit gällande gentemot borgenärerna före utmätningen d 28 febr 1991. Besvären skall därför lämnas utan bifall.

Sökord: Arvsavstående; Denuntiation; Dödsbo; Utmätning

Litteratur:
